

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою ФТБ
(прот. № 1 від «29» 09 2025 р.)
Декан

 Надія ВЕДМІДЬ

**РИСУНОК, ЖИВОПИС ТА ПЛАСТИЧНА
АНАТОМІЯ/
DRAWING, PAINTING AND PLASTIC
ANATOMY**

**РОБОЧА ПРОГРАМА /
COURSE OUTLINE**

освітній ступінь	бакалавр	/ bachelor
галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	/ Culture, Arts and Humanities
спеціальність	В2 Дизайн	/ Design
освітня програма	Дизайн середовища	/ Design of the Environment

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автор: Вадим КОЗИК, старший викладач кафедри «Дизайну» ДТЕУ

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри
дизайну 25 серпня 2025 р., протокол №2.

Рецензенти: Руслана БЕЗУГЛА, завідувача кафедри дизайну ДТЕУ, доктор
мистецтвознавства, доцент, член Національної спілки художників
України

Олександр БЕЛЯНСЬКИЙ, професор кафедри рисунка
Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури,
заслужений діяч мистецтв України

**РИСУНОК, ЖИВОПИС ТА ПЛАСТИЧНА
АНАТОМІЯ/
DRAWING, PAINTING AND PLASTIC ANATOMY**

**РОБОЧА ПРОГРАМА /
COURSE OUTLINE**

освітній ступінь	бакалавр	/ bachelor
галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	/ Culture, Arts and Humanities
спеціальність	В2 Дизайн	/ Design
освітня програма	Дизайн середовища	/ Design of the Environment

1. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ ТА РОЗПОДІЛ ГОДИН ЗА ТЕМАМИ

Назва теми	Кількість годин			Форми контролю
	Всього годин/кредитів	з них		
		лабораторні заняття	самостійна робота студентів	
Розділ 1.				
Тема 1. Основи рисунку та базові поняття пластичної анатомії. Історія анатомії.	18	6	12	УО, КСР
Тема 2. Основи живопису.	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 3. Лінійно-тональний рисунок та пластика форми. Натюрморт та людська постать.	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 4. Монохромний живопис натюрморту в техніці «гризайль».	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 5. Рисунок архітектурної та анатомічної форми.	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 6. Живопис простого натюрморту з архітектурною деталлю (розетка).	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 7. Рисунок побутового натюрморту. Конструктивність форми: від предмета до тіла (хребет, грудна клітка, таз)	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 8. Живопис побутового натюрморту	18	6	12	УО, КСР, П

Тема 9. Рисунок архітектурної деталі (капітель класичної колони). Скелет та кісткові орієнтири.	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 10. Живопис натюрморту з архітектурною деталлю (капітель класичної колони)	18	6	12	УО, КСР, П
Разом	180	60	120	
Підсумковий контроль				Екзамен. перегляд
Розділ 2.				
Тема 11. Рисунок частин обличчя людини (ніс, очі, губи Давида Мікеланджело). Кістки кінцівок.	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 12. Дискретний живопис натюрморту	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 13. Рисунок черепу голови людини. Кістки черепа.	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 14. Живопис об'єкта архітектури або пейзажу	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 15. Рисунок екорше голови людини. М'язи голови та шиї.	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 16. Стилізований живопис натюрморту з жіночим гіпсовим торсом при штучному кольоровому освітленні. М'язи тулуба та тазу.	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 17. Рисунок гіпсової голови. Стать та вік.	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 18. Стилізований живопис портрету людини	18	6	12	УО, КСР, П

Тема 19. Тональний рисунок портрету людини. М'язи верхніх та нижніх кінцівок.	18	6	12	УО, КСР, П
Тема 20. Живописний портрет людини. Креативні пози людини.	18	6	12	УО, КСР, П
Разом	180	60	120	
Підсумковий контроль				Екзамен. перегляд

Умовні позначення:

УО-усне опитування, КСР- контроль самостійної роботи, П – показ.

2. ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ/ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
Знати: Розуміння навчальної дисципліни, її завдань та матеріалів для виконання завдань. Знати етапи виконання робіт, черговість та поетапність. Розуміти правила створення малюнку, принципи композиції, тональної градації, світлотіньового моделювання. Знати властивості матеріалів для малюнку. Вміти: Створювати малюнок, компоувати предмети в просторі аркушу.	Тема 1. Основи рисунку та базові поняття пластичної анатомії. Історія анатомії. 1. Основні поняття в рисунку. 2. Матеріали та їх властивості. 3. Основні етапи виконання рисунку. 4. Черговість та стадійність малюнку. 5. Принципи світлотіньового моделювання. 6. Базові поняття пластичної анатомії 7. Коротка історія пластичної анатомії Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с. 5-65, 316-349], 3 [с. 63-71, 114-118] Додатковий: 6 [с.6-56], 11[с.10-40, 102-125], 12[с.12-60], 15[с.190-201] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: малюнок білої кулі на світлому тлі та на темному фоні. Дві роботи на аркуші А4. 1 [с. 5-65], 11[с.102-125]. А також 10-15 начерків з натури людей з особливим акцентом на статуру. Питання для поглибленого вивчення: 1. Основні принципи академічного рисунку (композиція, пропорції, перспектива, світлотінь) є ключовими для зображення людини. 2. Правильна будова фігури людини в рисунку — від узагальнених геометричних форм до деталізації. 3. Яку роль відіграє рисунок з натури у розвитку спостережливості та професійних навичок художника? 4. Як світлотінь і тон допомагають передати об'єм, простір і матеріальність форми в рисунку? 5. Які базові знання пластичної анатомії необхідні художнику для правдивого зображення людської фігури? 6. Як будова скелета й основних м'язових груп впливає на пропорції, рух і пластику людини в рисунку?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Лабораторна робота №1 Малюнок простого геометричного об'єкту з штучним освітленням (гіпсова куля) на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> ознайомлення з принципом світлотіньового моделювання предметів. <i>Завдання:</i> Зрозуміти принципи тональної градації, світло тіньового моделювання, тонального штрихування олівцем.	6
<i>Знати:</i> Розуміння навчальної дисципліни, її завдань та матеріалів для виконання завдань. Знати етапи виконання робіт, черговість та поетапність. Розуміти правила створення живописної роботи, принципи композиції, тональної та кольорової градації, світлотіньового моделювання в живописі. Знати властивості матеріалів для живопису. <i>Вміти:</i> створювати живописну роботу.	Тема 2. Основи живопису 1. Основні поняття в живописі. 2. Матеріали та їх властивості. 3. Основні етапи виконання живописної роботи. 4. Черговість та стадійність живопису. 5. Принципи світлотіньового та тепло-холодного моделювання в живописі. 6. Кольорове коло. Список рекомендованих джерел: Основний: 1[с.46-56, 316-349], 2[с.9-14], 3 [с.119-170] Додатковий: 8[с.6-14, 22-30, 38-46, 62-70], 16[с.13-58]; 17[с.20-47] Інтернет ресурси: 41,42,43 Самостійна робота: Живопис яблука в теплих тонах на «холодній» драпіровці. Та живопис «холодного округлого предмету» на «теплій» драпіровці. Роботи на форматі А4. 1[с.46-56]. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які основні етапи виконання живописного етюд (підготовчий рисунок, підмальовок, уточнення кольору, узагальнення)? 2. Як правильно організувати робоче місце та підготувати матеріали для роботи в живописі? 3. Які вправи допомагають краще розвинути відчуття кольору та тональних відношень? 4. Як аналізувати натуру перед початком живописної роботи (композиція, освітлення, колірні акценти)? 5. Які типові помилки виникають у початківців у живописі та як їх уникати? 6. Як самостійно оцінити завершеність і якість живописної роботи?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Лабораторна робота № 2 Живопис простого кольорового або білого гіпсового геометричного об'єкту на драпіровці на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> ознайомлення з матеріалами для виконання живопису та принципами їх використання. <i>Завдання:</i> намалювати кольоровий чи білий об'єкт, що стоїть на кольоровій драпіровці, освітлений сонячним світлом за живописними принципами тепло-холодності.	6
<i>Знати:</i> техніки та прийоми лінійно-тонального рисунку <i>Вміти:</i> використовувати техніки та прийоми лінійно-тонального рисунку. Будувати натурні зображення різноманітних предметів побуту чи форм, об'єктів навколишнього середовища засобами тонально-лінійного рисунку на папері.	Тема 3. Лінійно-тональний рисунок та пластика форми. Натюрморт та людська постать. 1. Підготовка матеріалів, формат А3, положення аркуша. 2. Композиція. на аркуші. 3. Побудова форм, конструкція геометричних тіл. 4. Уточнення пропорцій, контури, прибирання допоміжних ліній. 5. Світлотінь та визначення світла, передача об'єму. 6. Завершення та узагальнення, охайність роботи. Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с. 9-13, 44-45, 316-349], 3 [с. 63-71, 114-118] Додатковий: 6[с.63-70], 11[с.10-40, 102-125, 164-167], 15[с.190-201] Інтернет ресурси: 41, 42, 43	
	Самостійна робота: самостійний збір матеріалів (референсів) на задану тему та копіювання робіт з даної теми. 1 [с. 9-13, 44-45]. Начерки фігури людини з натури. Великою плямою та лінійні. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які особливості лінійно-тонального рисунку допомагають передати об'єм і просторову глибину форми? 2. Як взаємодія лінії та тону впливає на виразність пластики форми в рисунку? 3. Які принципи побудови натюрморту важливі для передачі пропорцій, композиції та світлотіньових відношень? 4. Як відмінності у зображенні натюрморту та людської постаті впливають на вибір художніх засобів і техніки рисунку? 5. Яку роль відіграє спостереження натури у формуванні навичок передачі пластики форми?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	6. Як аналіз конструкції предметів і фігури людини допомагає досягти переконливості лінійно-тонального рисунку?	
	Лабораторна робота №3 Малюнок з трьох геометричних фігур (куб, шар, піраміда) на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> оволодіння принципами побудови об'ємно-просторової композиції та принципами побудови предметів в перспективі. <i>Завдання:</i> намалювати з натури композицію з трьох предметів під штучним освітленням..	6
<i>Знати:</i> ролі та значення монохромного живопису, набуття практичних навичок і вмінь його засобами представляти формальні, змістовні, естетичні якості елементів предметного середовища людини. <i>Вміти:</i> використовувати техніку гризайль для живописного, художнього представлення образу елементів побутового натюрморту. Зображати натюрморт одним чорним кольором акварелі великими пензлями на форматі акварельного паперу чи ватману А3	Тема 4. Монохромний живопис натюрморту в техніці «гризайль». 1. Підбірка трьох геометричних фігур, визначення джерела світла та підготовка матеріалів для роботи в техніці «гризайль». 2. Розміщення композиції в форматі, дотримуючись пропорцій і рівноваги. 3. Побудова геометричних форм з урахуванням перспективи та конструкції. 4. Визначення загального тонального співвідношення світла, півтіні та тіні. 5. Опрацювання об'єму форм за допомогою світлотіньових градацій. 6. Уточнення країв форм, посилення контрастів та узагальнення деталей. 7. Перевірка цілісності та гармонійності роботи та завершення натюрморту. Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с.46-54], 2 [с.22-24,74-80], 3 [с.119-170] Додатковий: 8 [с.46-70], 16 [с.68-74], 17 [с.48-51] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: самостійний збір матеріалів (референсів) на задану тему та копіювання робіт виконаних в техніці гризайль. 1 [с.46-54]. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які особливості техніки «гризайль» та її значення для формування навичок тонального живопису? 2. Як правильно аналізувати натюрморт перед початком монохромного живопису (композиція, освітлення, тональні відношення)? 3. Які етапи виконання натюрморту в техніці «гризайль» забезпечують цілісність і виразність роботи? 4. Як за допомогою одного кольору передати об'єм, матеріальність і простір у натюрморті? 5. Які типові помилки виникають під час роботи в техніці «гризайль» і як їх уникнути?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	6. Як самостійно оцінити тональну цілісність та завершеність монохромного живописного етюд?	
	Лабораторна робота № 4 Живопис натюрморту з трьох геометричних фігур в техніці гризайль на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> Створення монохромної живописної композиції, та набуття практичних навичок тональної градації в кольорі. <i>Завдання:</i> намалювати композицію з трьох предметів однією фарбою в техніці гризайль	6
<i>Знати:</i> принципи побудови та світлотіньового моделювання архітектурної деталі. <i>Вміти:</i> створювати детально пророблений олівцем рисунок форми гіпсового або реального, із відповідного матеріалу зразка настінного декору: десюдепорту, ліпнини, медальйону, розетки, рельєфу, пілястри тощо.	Тема 5. Рисунок архітектурної та анатомічної форми. 1. На аркуші паперу визначається формат і композиційний центр рисунка. 2. Легкими лініями виконується конструктивна побудова розетки або п'ятилитника з урахуванням симетрії. 3. Уточнюються пропорції та основні контури архітектурної деталі. 4. Визначається джерело світла й передається об'єм за допомогою світлотіні. 5. Проробляються деталі та тональні переходи. 6. Рисунок узагальнюється й очищується від допоміжних ліній. Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с. 58-63, 64-66, 316-349], 3 [с. 63-71, 114-118] Додатковий: 6[с.63-70],11[с.70-87, 102-125], 15[с.190-201] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: самостійний збір матеріалів (референсів) на задану тему та копіювання малюнків архітектурної деталі «розетка». Копії 3 малюнків суглобів з анатомії Г. Баммеса (лікоть, коліно, таз). Питання для поглибленого вивчення: 1. Які основні принципи побудови архітектурної форми в рисунку (перспектива, пропорції, конструкція)? 2. Як особливості лінійно-конструктивного рисунку допомагають передати об'єм і простір архітектурних об'єктів? 3. Які базові знання пластичної анатомії необхідні для переконливого зображення людської фігури? 4. Як будова скелета та основних м'язових мас впливає на пластику й пропорції фігури в рисунку? 5. У чому полягають відмінності у підходах до рисунку архітектурної форми та людської постаті? 6. Як спостереження натури та аналітичний підхід сприяють точності й виразності рисунку різних форм?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Лабораторна робота № 5 Рисунок архітектурної деталі «розетка» або «п'ятилижник» на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> Навчитись правильної побудови перспективних скорочень зображуваних елементів інтер'єру відповідно до знань з «Нарисної геометрії». Передача ефекту повітряної перспективи засобами тону. <i>Завдання:</i> засобами рисунку зобразити з натури форму елемента декору за вибором студента на аркуші ватману формату А3	6
<i>Знати:</i> принципи побудови та світлотіньового та кольорового моделювання архітектурних деталей та драпіровок. <i>Вміти:</i> створити детально пророблений натюрморт з формою гіпсового зразка архітектурної деталі: капітелі класичної колони, бази класичної колони, п'єдесталу класичної колони, фрагменту класичного карнизу чи антаблементу будівлі, класичної арки тощо. Правильно побудувати перспективні скорочення зображуваного об'єкта інтер'єру відповідно до знань з «Нарисної геометрії». Добре вміти передавати засобами живопису ефекту повітряної перспективи.	Тема 6. Живопис простого натюрморту з архітектурною деталлю (розетка). 1. Підготовка – підготувати аркуш паперу та фарби. 2. Ознайомлення – розглянути натюрморт і розетку. 3. Розташування – визначити композицію і розміщення предметів. 4. Контур – намалювати легкий рисунок натюрморту та розетки. 5. Підмалювання – нанести перші кольорові плями та світлотіні. 6. Опрацювання – промалювати об'єм, деталі та архітектурну розетку. 7. Завершення – виправити помилки, узгодити кольори і завершити роботу. Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с.58-66, 316-341], 2[с.57-69, 82-90], 3 [с.119-170] Додатковий: 8 [с.62-70], 16 [91-136], 17[с.58-62, 84,95] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: самостійний збір матеріалів (референсів) на задану тему та начерки натюрморту з простих фігур та предметів. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які особливості композиції натюрморту з архітектурною деталлю впливають на цілісність живописного твору? 2. Як правильно передати об'єм і матеріальність простої форми та архітектурного елемента засобами живопису? 3. Яку роль відіграють світлотіньові та кольорові відношення у зображенні натюрморту з розеткою? 4. Як аналіз конструкції архітектурної деталі допомагає точніше передати її форму в живописі? 5. Які відмінності у живописному трактуванні природних предметів і архітектурних форм у натюрморті? 6. Як самостійно оцінити композиційну рівновагу та завершеність живописного натюрморту?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Лабораторна робота № 6 Живопис нескладного натюрморту з архітектурною деталлю «розетка» на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> Навчитись правильної побудови перспективних скорочень зображуваних елементів інтер'єру відповідно до знань з «Нарисної геометрії». Передача ефекту повітряної перспективи засобами кольору. <i>Завдання:</i> живописними засобами зобразити з натури форму елемента декору стіни за вибором студента в композиції простого натюрморту (драпіровки, прості геометричні предмети) на аркуші ватману формату А3	6
<i>Знати:</i> принципи побудови та світлотіньового моделювання групи об'єктів в тривимірному просторі з використанням перспективи. <i>Вміти:</i> графічними засобами зображати речі, які розміщені в єдиному середовищі і організовані в групу. Детально проробляти олівцем рисунок натюрморту, складеного із предметів побуту, декоративно-ужиткового мистецтва тощо. Правильно будувати перспективні скорочення форм зображуваних предметів. Вірно передавати світло, тінь, рефлекс. Правильно передавати пластичність і матеріальність представлених предметів. Передавати ефект повітряної перспективи.	Тема 7. Рисунок побутового натюрморту. Конструктивність форми: від предмета до тіла (хребет, грудна клітка, таз). 1. Підготовчий етап. Вибір предметів для натюрморту (чашка, книга, фрукт, лампа тощо). Продумування композиції: як предмети будуть розташовані на аркуші. Підбір місця з гарним освітленням (щоб були чіткі тіні та об'єми). Підготовка робочого матеріалу: аркуш паперу, олівці, гумка, лінійка (за потреби). 2. Ескізна робота. Легке накреслення контурів предметів простим олівцем. Визначення пропорцій та взаємного розташування предметів. Перевірка композиції, за потреби — внесення коригувань. 3. Опрацювання деталей. Додавання внутрішніх контурів та дрібних елементів предметів. Визначення основних джерел світла та тіней. Початкове штрихування для передачі форми та об'єму. 4. Тонування та штрихування. Використання різних прийомів штрихування (паралельне, хрестоподібне, розтушовка). Поступове створення градацій тону для передачі об'єму. Акцентування світла та тіні для надання глибини. 5. Заключний етап. Перевірка пропорцій, контурів і тіней. Усунення зайвих ліній та розмиття грубих штрихів. Підпис роботи та підготовка до демонстрації (за потреби — оформлення в рамку) Список рекомендованих джерел:	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Основний: 1 [с.58-68, 316-349], 3 [с. 63-71, 114-118] Додатковий: 6[с.63-70],11[с.10-40, 70-87, 102-125, 164-167], 15[с.188-229] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: самостійний збір матеріалів (референсів) на задану тему та начерки натюрморту з простих фігур та предметів. 1 [с.58-68, 316-349]. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які основні принципи побудови побутового натюрморту забезпечують конструктивність і цілісність рисунку? 2. Як аналіз геометричної основи предметів допомагає точніше передати форму й об'єм у рисунку натюрморту? 3. Які базові знання будови хребта, грудної клітки та таза важливі для конструктивного рисунку людського тіла? 4. Як принципи побудови предметної форми можна застосувати до рисунку людської постаті? 5. Яку роль відіграють пропорції, вісь руху та опорні точки у передачі конструкції форми? 6. Як спостереження натури та аналітичний підхід сприяють точності й виразності рисунку?	12
	Лабораторна робота № 7 Рисунок натюрморту з побутових предметів на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> навчитись правильної побудови перспективних скорочень зображуваних предметів відповідно до знань з «Нарисної геометрії». Передача ефекту повітряної перспективи засобами тону. <i>Завдання:</i> графічними засобами рисунку побудувати та оформити зображення натюрморту за вибором студента на аркуші ватману формату А3	6
<i>Знати:</i> принципи побудови та світлотіньового та кольорового моделювання групи об'єктів в	Тема 8. Живопис побутового натюрморту 1. Підготовчий етап. Вибір композиції: визначте кількість та розташування предметів, які будуть у натюрморті. Підбір предметів: оберіть побутові предмети різної форми, текстури та кольору.	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
тривимірному просторі з використанням перспективи. <i>Вміти:</i> живописними засобами зображати речі, які розміщені в єдиному середовищі та організовані в групу. Детально проробляти (моделювати) фарбами натюрморт складений із предметів побуту та декоративно-ужиткового мистецтва. Правильно будувати перспективні скорочення форм зображуваних предметів. Вірно передавати світло, тінь, рефлекс, кольорову гармонію. Правильно передавати пластичність та матеріальність представлених предметів. Передавати ефект повітряної перспективи.	Підготовка робочого місця: встановіть предмети на столі так, щоб було зручно малювати, і забезпечте достатнє освітлення. 2. Ескіз та композиційне розташування. Легкий олівцевий начерк контурів предметів на аркуші. Визначення пропорцій і перспективи. Перевірка взаємного розташування предметів і їх взаємозв'язку в композиції. 3. Вибір техніки та матеріалів. Вибір фарб (акварель, гуаш, акрил) або графічних матеріалів (олівець, пастель). Підготовка кистей, палітри, води або інших допоміжних матеріалів. 4. Нанесення основних кольорів і фону. Легке покриття фону (якщо він потрібен) світлим кольором. Нанесення базових кольорів на предмети, визначення основного світла і тіні. 5. Опрацювання деталей. Додавання тіней, відблисків та фактури предметів. Вдосконалення форм та кольорів для створення об'єму. Робота над дрібними деталями (візерунки, текстури, відбитки світла). 6. Завершальний етап. Оцінка композиції: перевірка гармонії кольорів і пропорцій. Корекція недоліків та підкреслення головних елементів. Підпис роботи та її оформлення (за потреби – рамка або закріплення фарб). Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с. 316-349, 366-378], 2[с.57-69, 82-90], 3 [с.119-170] Додатковий: 8 [с.62-70], 16 [91-136], 17[с.58-62, 84,95] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: самостійний збір матеріалів (референсів) на задану тему та начерки натюрмрту з простих фігур та предметів. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які принципи побудови композиції побутового натюрмрту допомагають створити цілісний і гармонійний образ? 2. Як передати об'єм, матеріальність і текстуру предметів за допомогою світлотіні та кольору у живописі? 3. Які особливості поєднання побутових предметів у натюрмрті впливають на ритм і виразність композиції?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	4. Як передача конструктивної форми предметів допомагає художнику у подальшому зображенні людської постаті? 5. Які типові помилки виникають під час живопису побутового натюрморту і як їх уникати? 6. Як самостійно оцінити завершеність та гармонійність кольорових і тональних відношень у натюрморті?	
	Лабораторна робота № 8 Живопис натюрморту з побутових предметів на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> навчитись правильної побудови перспективних скорочень зображуваних предметів відповідно до знань з «Нарисної геометрії». Передача ефекту повітряної перспективи засобами тону та кольору. <i>Завдання:</i> графічними засобами рисунку побудувати та оформити зображення натюрморту за вибором студента на аркуші ватману формату А3	6
<i>Знати:</i> принципи побудови та світлотіньового моделювання архітектурного об'єкту в тривимірному просторі з використанням перспективи. <i>Вміти:</i> дотримуватись пропорції, які дають уяву про об'єми, текстуру, світло, що властиві будівлі чи споруді, що зображується. Мати представлення того, яким буде кінцевий формат збудованого зображення. Сформулювати уяву про художній зміст архітектурного рисунка як такого, що виконаний у форматі, яка передає вигляд і пропорції збудованої будівлі, елементу міського середовища	Тема 9. Рисунок архітектурної деталі (капітель класичної колони). Скелет та кісткові орієнтири. 1. Підготовчий етап. Вибір об'єкта для малюнка – капітель класичної колони (доричний, іонічний або коринфський). Підготовка робочого місця: чистий аркуш паперу, олівці різної твердості, лінійка, гумка, точилка. Організація джерела штучного освітлення: лампа або настільний світильник, визначення напрямку світла. Вивчення форми капітелі: загальні пропорції, об'єм, деталі орнаменту. 2. Ескізний етап. Легке нанесення контурів капітелі олівцем (прямі лінії, загальна форма, основні пропорції). Відзначення основних елементів: абака, антаблемент, орнаментальні мотиви. Перевірка композиції на аркуші – центрування, розмір відносно країв паперу. 3. Робота над формою і об'ємом. Деталізація контурів: уточнення форм орнаментів, обрисів листя, спіралей або інших декоративних елементів. Позначення площ світла і тіні: легкі штрихи для підготовки до тонування. Визначення джерела світла і напрямку тіней для створення об'єму. 4. Штрихування та тонування. Штрихування основних площ: світлі ділянки – легкий штрих, темні – щільний. Створення градієнту від світла до тіні для підкреслення об'єму. Робота над текстурою поверхні (гладка, шорстка, орнаментальна). Врахування відбитого світла та м'яких тіней для реалістичності. 5. Завершальний етап.	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
чи пейзажу, які оточують її. Передача ефекту повітряної перспективи. Зображення антуражу і стафажу поруч об'єкта архітектури. Отримуваний результат це чудовий засіб вивчення елементів архітектури та дизайну	Перевірка пропорцій та симетрії капітелі. Підкреслення основних контурів і деталей для завершеного вигляду. Очищення малюнка від зайвих ліній гумкою. Підпис та дата роботи (за потреби). Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с.253-349], 3 [с. 63-71, 114-118] Додатковий: 6[с.63-102],11[с.10-40, 70-87, 102-125, 128-145, 168-170], 15[с.144-84, 188-229] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: самостійний збір матеріалів (референсів) на задану тему та начерки з об'єкта архітектури чи групи предметів у складному натюрморті з архітектурною деталлю. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які основні принципи побудови рисунку архітектурної деталі забезпечують точність пропорцій і об'єму? 2. Як аналіз конструкції капітелі класичної колони допомагає правильно передати її форму та декоративні елементи в рисунку? 3. Які базові кісткові орієнтири та скелетні структури важливі для побудови людської фігури в анатомічному рисунку? 4. Як знання скелета та кісткових орієнтирів допомагає художнику передати пропорції, рух і пластику тіла? 5. Які відмінності у підходах до рисунку архітектурної деталі та анатомічної форми слід враховувати? 6. Як спостереження та аналітичне мислення сприяють точності та виразності рисунку об'єктів різної природи?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Лабораторна робота № 9 Рисунок архітектурної деталі (капітель класичної колони) з штучним освітленням на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> навчитись правильної побудови перспективних скорочень зображуваних об'єктів міської архітектури чи невеликих інтер'єрних інсталяцій відповідно до знань з «Нарисної геометрії». Передача ефекту повітряної перспективи засобами тону. <i>Завдання:</i> засобами рисунку зобразити з натури об'єкт архітектури його екстер'єр в середовищі або в архітектурному інтер'єрі на аркуші ватману формату А3	6
<i>Знати:</i> принципи побудови та світлотіньового та кольорового моделювання архітектурного об'єкту в тривимірному просторі з використанням перспективи. <i>Вміти:</i> під час багаточасового акварельного живопису створювати живописний малюнок елементу архітектури з натури в умовах штучного чи природного освітлення. Зображення зовнішнього вигляду архітектурної деталі чи об'єкту дизайну у середовищі. Досліджувати та відтворювати багатоколірну палітру конкретного артефакту. Застосовувати антуражі та стафажі для збагаченого	Тема 10. Живопис натюрморту з архітектурною деталлю (капітель класичної колони). 1. Підготовка матеріалів та робочого місця. Вибір паперу (щільність, фактура). Підбір фарб (акварель, гуаш, акрил) або олівців. Наявність пензлів різної товщини, палітри, води, серветок. Організація робочого простору: зручне освітлення, стійке розташування натюрморту та аркуша. 2. Вивчення об'єктів натюрморту та архітектурної деталі. Розгляд об'єктів з натури або фотографій. Визначення форми, пропорцій та характерних рис капітелі колони. Оцінка розташування предметів, світла та тіней. 3. Композиційне розташування на аркуші. Легке нанесення контурів олівцем. Визначення центру композиції і балансу між предметами та архітектурною деталлю. Корекція масштабу та перспективи. 4. Побудова форми і перспективи. Пропорційне креслення капітелі та предметів. Нанесення легких штрихів для позначення об'єму та обрисів. Відображення перспективних ліній колони та натюрморту. 5. Основне тонування та світлотінь. Нанесення базових кольорів для предметів і капітелі. Визначення джерела світла та світлотіней. Поступове накладання тіней для передачі об'єму.	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
вираження архітектурної форми	6. Деталізація та текстура. Опрацювання дрібних елементів натюрморту (фрукти, вази, тканина). Пропрацювання різьблення, флігельних деталей або орнаментів на капітелі. Використання тонких пензлів або штрихування для текстури. 7. Завершальні штрихи та корекція. Усунення непропорційних або надто темних ділянок. Підсилення акцентів світлом і тінню. Підпис роботи та підготовка до експозиції (за бажанням). Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с.253-315], 2[57-71], 3 [с.119-170] Додатковий: 8 [с.62-70], 16 [91-136] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: самостійний збір матеріалів (референсів) на задану тему та начерки з об'єкта архітектури чи групи предметів у складному натюрморті або копія натюрморта Поля Сезана. 1 [с.253-315]. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які принципи композиції натюрморту з архітектурною деталлю (капітель колони) допомагають створити цілісний художній образ? 2. Як правильно передати об'єм, форму та фактуру капітелі та побутових предметів засобами живопису? 3. Яку роль відіграють світлотіньові відношення у передачі пластики архітектурної деталі? 4. Як аналіз конструкції капітелі класичної колони допомагає точніше зобразити її у живописі? 5. Які відмінності у живописному трактуванні архітектурної форми та природних предметів у натюрморті? 6. Як оцінити гармонійність композиції та завершеність натюрморту з архітектурною деталлю?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Лабораторна робота № 10 Живопис натюрморту з архітектурною деталлю (капітель класичної колони) на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> навчитись правильної побудови перспективних скорочень зображуваних предметів відповідно до знань з «Нарисної геометрії». Передача ефекту повітряної перспективи засобами живопису. <i>Завдання:</i> живописними засобами зобразити з натури об'єкт архітектури в інсталяційній композиції на аркуші ватману формату А3	6
Разом		180

**Примітка- курсивом виділені зазначені інтерактивні методи навчання*

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
<i>Знати:</i> принципи побудови та світлотіньового моделювання частини обличчя в тривимірному просторі з використанням перспективи. Роль та значення знань з пластичної анатомії. <i>Вміти</i> графічними засобами будувати формальні, змістовні, естетичні якості основних елементів обличчя людини. Набути практичні навички з світло-тіньового моделювання частин обличчя людини.	Тема 11. Рисунок частин обличчя людини (ніс, очі, губи Давида Мікеланджело). Кістки кінцівок. 1. Підготовчий етап Вибір гіпсової копії: око, ніс, губи голови Давида. Встановлення штучного освітлення: вибір джерела світла, напрямку падіння світла та тіней. Підготовка робочого місця: стіл, мольберт, крейда/олівець, аркуш паперу, гумка. 2. Спостереження Ретельне вивчення пропорцій і форми деталей. Визначення основних об'ємів та площин (око, ніс, губи). Помітити джерело світла та тіні на об'єкті. 3. Ескіз/композиція Легке нанесення контурів всіх частин на аркуш. Визначення розташування деталей на одному аркуші, дотримання пропорцій і перспективи. Позначення світлих і темних зон для подальшої роботи. 4. Побудова об'єму Пропрацювання основних форм (овал ока, контур носа, лінія губ).	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Визначення тональних переходів між світлом і тінню. Лінійна деталізація: основні складки, складові елементи губ і ока. 5. Опрацювання деталей і тіней Накладення штрихування для передачі об'єму. Робота з градацією світла та тіні: виділення джерела освітлення. Приділення уваги текстурі поверхні (гладкість, виступи, западини). 6. Фінальні штрихи Виправлення пропорцій та форм. Підсилення контрасту світлотіні для виразності. Видалення зайвих ліній та ескізних позначок. 7. Оцінка та аналіз роботи Перевірка відповідності об'єму, пропорцій та світлотіні. Порівняння з оригіналом гіпсової копії. Підпис та дата роботи (за бажанням). Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с.67-87], 3 [с. 63-71, 114-118], 4 [с.272-305], 5 [с.204-220] Додатковий: 6[с.114-134], 11[с. 70-99], 15[с.16-19, 36,37, 58-79] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: малюнок частини обличчя людини з натури 1 [с.67-87]. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які особливості пропорцій та конструкції частин обличчя (ніс, очі, губи) необхідно враховувати при рисунку? 2. Як аналіз деталей обличчя на прикладі творів Давида Мікеланджело допомагає розвивати навички передачі пластики та виразності? 3. Які принципи побудови кісток кінцівок (плече, передпліччя, стегно, гомілка) важливі для конструктивного рисунку людини? 4. Як знання будови кісток кінцівок впливає на точність пропорцій та рухливість фігури в рисунку? 5. У чому полягають взаємозв'язки між анатомією обличчя та загальною пластикою людської постаті? 6. Як поетапне спрощення форм обличчя та кінцівок допомагає художнику побудувати конструктивно правильний рисунок?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Лабораторна робота №11 Малюнок гіпсової копії ока, носу, губ голови Давида роботи Мікеланджело з штучним освітленням на одному аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> Освоєння техніки простого олівця для художнього представлення образу частин голови людини. Та розуміння базових пропорцій частин людського обличчя. <i>Завдання:</i> Зрозуміти принципи побудови частин людського обличчя на прикладі гіпсових копій голови Давида та створення їх об'ємного зображення.	6
<i>Знати:</i> роль та значення конструктивного зображення у підготовці дизайнера. Уміти обирати колірну гаму. <i>Вміти:</i> створювати структурну побудову перспективи зображуваних предметів, дискретне зображення зовнішніх поверхонь предметів за допомогою ізотоп: ліній рівної віддаленості від джерела світла відповідно до міри освітлення та затінення.	Тема 12. Дискретний живопис натюрморту. 1. Підготовчий етап. Вибір об'єктів для натюрморту (предмети, фрукти, посуд, тканини тощо).Визначення композиції та розташування предметів на аркуші. Підбір кольорової гами та стилістичних прийомів дискретного живопису. Підготовка аркуша паперу (формат, текстура, закріплення на дошці). 2. Етап ескізу. Легкий контурний начерк предметів олівцем. Визначення основних пропорцій та перспективи. Позначення зон світла і тіні для планованої колірної побудови. 3. Основний етап – живопис. Нанесення базових кольорових площ (кольорові блоки без деталей).Використання прийомів дискретного живопису (розділення площ на окремі колірні “пікселі” або мазки). Побудова об'єму предметів через контрастні кольорові блоки. Робота над фоном та просторовою глибиною. 4. Етап деталізації. Акцентування окремих деталей предметів (тканина, відблиски, фактура). Підкреслення світлотіні дискретними мазками або плямами кольору. Перевірка композиційної гармонії та кольорового балансу. 5. Завершальний етап. Останні корекції кольору та форми. Підпис і дата роботи. Захист або оформлення аркуша (за потреби – вставка у рамку). Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с.58-68, 316-349], 2 [57-69, 90-106], 3 [с.119-170] Додатковий: 8 [с.62-70, 86-94] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: Підбір референсів для створення дискретного натюрморту. Створення модборду для майбутньої роботи.	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Питання для поглибленого вивчення: 1. Які особливості дискретного живопису відрізняють його від традиційного тонального підходу у натюрморті? 2. Як вибір окремих колірних плям і їх взаємо розташування впливає на сприйняття об'єму та простору? 3. Яку роль відіграють ритм, контраст і повторення кольорових акцентів у дискретному натюрморті? 4. Як спостереження за формою і світлотінню предметів допомагає художнику точно визначити розмір і розташування кольорових плям? 5. Які типові помилки виникають при роботі у техніці дискретного живопису і як їх уникати? 6. Як оцінювати завершеність композиції та гармонійність кольорових відносин у дискретному натюрморті?	
	Лабораторна робота № 12 Живопис складного натюрморту в стилістиці дискретного живопису на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> ознайомлення з матеріалами для виконання дискретного живопису та принципами їх використання під час створення творчої роботи. <i>Завдання:</i> Заповнення визначених ізофотами ділянок поверхні предмету кольорами одного визначеного тону без розтяжок. Створення градацій переходу одного кольору в інший. Створення завдяки цій системі творчої дизайнерської роботи.	6
<i>Знати:</i> роль та значення знань з пластичної анатомії, особливо людського черепу. <i>Вміти:</i> графічними засобами будувати формальні, змістовні, естетичні якості елементів тіла людини, зокрема людського черепу.	Тема 13. Рисунок черепу голови людини. Кістки черепа. 1. Підготовка. Підготувати аркуш паперу та олівці різної твердості (Н, НВ, В). Підготувати ластик та точилку. Встановити гіпсовий череп на стійкій поверхні. Визначити напрямок і інтенсивність штучного світла. Оглянути череп, відзначити основні форми та пропорції. 2. Побудова композиції. Легко намітити контури загальної форми. Позначити очниці, ніс, щелепу. Перевірити симетрію та пропорції.	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Визначити розташування черепа на аркуші. 3. Моделювання світла та тіні Визначити, які ділянки підсвічені, а які у тіні. Легко нанести тон штрихами олівцем Н або НВ. Поступово накладати тіні м'якими олівцями (В). Виділити світлі ділянки за допомогою ластика або залишити чистий папір. 4. Пропрацювання деталей. Опрацювати очниці, носові отвори, щелепу та зуби. Додати текстуру гіпсу (тріщини, шорсткості, гладкість). Перевірити об'єм та контраст, підсилити при необхідності. 5. Завершення. Виправити дрібні неточності та зайві лінії. Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с.78-79], 3 [с. 63-71, 114-118], 4 [с.272-305], 5 [с. 190-204] Додатковий: 6[с.114-134], 11[с. 70-99], 15[с.16-19, 36,37, 58-79] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: робота з анатомією Bammes G. Sehen und verstehen. Копії малюнків черепа. Папір А4. Вивчення кісток черепа та їх класифікація. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які основні кістки черепа людини слід знати для точного побудування його рисунку? 2. Як взаємне розташування кісток черепа впливає на пропорції та форму голови у рисунку? 3. Які методи спрощення складної структури черепа допомагають художнику передати його об'єм і конструкцію? 4. Як анатомічні особливості черепа впливають на вираз обличчя та пластику голови в рисунку? 5. Які типові помилки виникають при побудові черепа в рисунку і як їх уникати? 6. Як знання кісток черепа допомагає у подальшому зображенні м'язів і поверхні обличчя людини?	12
	Лабораторна робота №13 Рисунок гіпсового черепа людини із штучним освітленням на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> Освоєння техніки простого олівця для художнього вираження і представлення образу черепа голови людини.	6

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	<i>Завдання:</i> Зображення черепа голови людини у різних ракурсах м'яким простим олівцем на форматі ватману А3	
<i>Знати:</i> принципи побудови та світлотіньового та кольорового моделювання архітектурного об'єкту в тривимірному просторі з використанням перспективи. <i>Вміти:</i> створювати багаточасовий акварельний живопис об'єкта архітектури та природного середовища з натури в умовах пленеру. Відтворювати повітряну перспективу. Розуміти принципи сонячного освітлення в різні пори доби та втілювати це в своїй роботі.	Тема 14. Живопис об'єкта архітектури або пейзажу. 1. Підготовчий етап. Вибір об'єкта для зображення: архітектурна споруда або пейзаж. Визначення композиції на аркуші: розташування основних елементів, точка зору, формат. Вибір джерел світла: ранкове, денне, вечірнє, штучне світло. 2. Ескізування та начерк. Легке олівцеве або графітне креслення основних форм. Відображення перспективи та пропорцій об'єкта. Позначення зон світла та тіні. 3. Вибір колірної гами та матеріалів. Підбір кольорів для передачі різних станів освітлення (теплі, холодні, насичені чи приглушені тони). Вибір техніки живопису: акварель, гуаш, олійні фарби, пастель тощо. 4. Основне фарбування. Нанесення базових кольорів на аркуш. Поетапне промальовування світлотіні: виділення світлих і темних ділянок. Відтворення фактури об'єкта (стіни, дерева, вода, листя тощо). 5. Робота над деталями. Уточнення контурів та дрібних елементів. Корекція кольору і контрасту для кращої передачі освітлення. Додавання ефектів освітлення (блиск, відблиски, тіні). 6. Завершальний етап. Оцінка композиції та гармонії кольорів. Корекція недоліків. Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с. 253-378], 2[с.134-144], 3 [с.119-170] Додатковий: 8 [с.62-70, 86-94, 118-126], Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: швидкі начерки пейзажу з об'єктами архітектури. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які основні принципи композиції допомагають створити цілісний живописний образ архітектурного об'єкта або пейзажу? 2. Як передати об'єм, простір і перспективу у живописі архітектурної форми чи ландшафту за допомогою світлотіні та кольору?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	3. Які особливості передачі матеріалу поверхні архітектурного об'єкта або природного елементу впливають на реалістичність твору? 4. Як аналіз світла, тіні та атмосферної перспективи допомагає створити глибину і виразність пейзажного або архітектурного живопису? 5. Які відмінності у підходах до живопису архітектури та пейзажу і як їх враховувати під час роботи? 6. Як самостійно оцінити завершеність і гармонійність кольорових та тональних відношень у живописі архітектурного об'єкта або пейзажу?	
	Лабораторна робота № 14 Живопис об'єкта архітектури або пейзажу в різних станах освітлення на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> Створення поліхромної живописної композиції, та зображення зовнішнього вигляду архітектурної будови чи об'єкту дизайну у відкритому міському чи природному середовищі. Дослідження та відтворення багатокольорної палітри конкретного артефакту. Застосування антуражів та стафажів для збагаченого вираження архітектурної форми <i>Завдання:</i> намалювати композицію з трьох предметів однією фарбою в техніці гризайль	6
<i>Знати:</i> роль та значення знань з пластичної анатомії, череп та м'язи обличчя, шиї людини. <i>Вміти:</i> створювати детально пророблений олівцем рисунок форми гіпсового зліпку екорше голови людини. Графічними засобами будувати формальні, змістовні, естетичні якості голови людини без шкіри	Тема 15. Рисунок екорше голови людини. М'язи голови та шиї. 1. Підготовчий етап. Ознайомлення з творчістю О. Гудона та його стилем (класична скульптура, портрети). Вивчення анатомії голови людини: пропорції, основні форми черепа, розташування очей, носа, рота. Підбір матеріалів: аркуш паперу, олівець або сангіна, гумка, точилка. 2. Ескізний етап. Легке накреслення основних пропорцій голови (овал, лінії для розташування очей, носа, рота). Визначення повороту голови, положення шиї та плечей (якщо потрібно). Нанесення основних контурів без деталей. 3. Основне моделювання форми (етап екорше). Позначення світлотіні: виділення площин, які потрапляють під світло, та тіні. М'яке накладання штрихів, які підкреслюють об'єм (використання техніки екорше — штрихування, що передає рельєф). Відтворення деталей: очі, ніс, губи, вуха. 4. Уточнення та деталізація.	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Робота над виразом обличчя та характером моделі (врахування особливостей Гудона: гармонія, строгість, класична краса). Посилення контрастів світла та тіні, додавання дрібних деталей волосся або текстури шкіри. 5. Завершальний етап. Оцінка пропорцій та балансу композиції. Усунення зайвих ліній і виправлення неточностей гумкою. Список рекомендованих джерел: Основний: 1[с.88-93], 3 [с. 63-71, 114-118], 4 [с.272-305], 5 [с. 190-204] Додатковий: 6[с.114-134], 11[с. 70-99], 15[с.16-19, 36,37, 58-79] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна: пошук референсів на тему, копія класичного рисунку екорше Гудона. Аркуш А3. Копія малюнку м'язів шиї та обличчя з анатомії для художників. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які принципи побудови рисунку екорше допомагають точно передати пропорції та об'єм голови людини? 2. Як конструкція черепа впливає на форму обличчя та розташування м'язів у рисунку? 3. Які основні м'язи голови та шиї необхідно знати для реалістичного зображення людини в рисунку? 4. Як взаємодія скелетної структури і м'язів визначає пластику і рухливість голови та шиї? 5. Які методи спостереження та аналітичної побудови допомагають передати тонкі форми і деталі м'язів у рисунку екорше? 6. Як поєднання лінії та тону в рисунку екорше допомагає створити переконливий об'єм і моделювання форми голови?	12
	Лабораторна робота № 15 Рисунок екорше голови людини авторства Гудона на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> Навчитись правильної побудови перспективних скорочень зображуваних елементів інтер'єру відповідно до знань з «Нарисної геометрії». Передача ефекту повітряної перспективи засобами тону. <i>Завдання:</i> засобами рисунку зобразити з натури форму елемента декору за вибором студента на аркуші ватману формату А3	6

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
<i>Знати:</i> роль та значення стилізації, а особливо стилізованого зображення натюрморту у підготовці дизайнера. <i>Вміти:</i> обирати колірну гаму, створювати образну трансформацію перспективи зображуваних предметів, неординарність зображення зовнішніх поверхонь предметів, умовність, стилізаторство на основі асоціативно-образної уяви.	Тема 16. Стилiзований живопис натюрморту з жiночим гiпсовим торсом при штучному кольоровому освiтленнi. М'язи тулуба та тазу. 1. Підготовчий етап 1.1. Вибір композиції: Визначення розташування гіпсового торсу у просторі; Розміщення додаткових предметів (підставки, тканини, аксесуари). 1.2. Підбір джерел світла: Вибір типу штучного освітлення (лампи, LED, кольорові фільтри); Визначення напрямку та інтенсивності світла для створення бажаних кольорових акцентів. 1.3. Вибір палітри: Підбір кольорових поєднань для освітлення та тіней; Визначення стилю – реалістичний, декоративний, експресивний. 2. Ескізний етап 2.1. Початковий малюнок: Нанесення контурів торсу та предметів на аркуш або полотно; Відзначення основних зон світла та тіні. 2.2. Попередня кольорова композиція: Легке накладання базових кольорів, щоб перевірити гармонію; Вибір акцентних кольорів для освітлення та фону. 3. Основний живописний етап 3.1. Нанесення базових тонів: Прокладка основних кольорів на торсі та предметах; Визначення світло-тіньових зон під кольоровим освітленням. 3.2. Формування об'єму та фактури: Робота пензлем над об'ємними формами; Додавання відблисків і тіней для підкреслення рельєфу. 3.3. Колористичне уточнення: Поглиблення кольорових акцентів від штучного світла; Регулювання контрасту між теплими і холодними зонами. 4. Завершальний етап 4.1. Деталізація: Прорисовка дрібних деталей торсу та дрібних предметів;	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Уточнення переходів світла і тіні. 4.2. Оцінка композиції: Перевірка гармонії кольорів і пропорцій; Виправлення можливих дисгармоній. 4.3. Фінішні штрихи: Додавання декоративних елементів. Список рекомендованих джерел: Основний: 1 [с.58-66, 316-341], 2 [с.107-125], 3 [с.119-170] Додатковий: 8 [с.62-70, 86-118] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: копія роботи Пабло Пікасо або інших художників цього періоду. Аркуш А3. Копія малюнку м'язів тулубу та тазу з анатомії для художників. Аркуш А3. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які особливості стилізованого живопису натюрморту впливають на художню виразність роботи? 2. Як штучне кольорове освітлення змінює тональні відношення та сприйняття форми у живописі? 3. Які основні принципи передачі об'єму і пластику жіночого гіпсового торсу в живописі? 4. Як знання будови м'язів тулуба та тазу допомагає передати конструкцію і природність форми? 5. Як поєднання натюрморту та анатомічної моделі впливає на колірну гармонію та композицію живописної роботи? 6. Які методи аналізу форми й освітлення допомагають художнику досягти переконливості та виразності стилізованого натюрморту?	12
	Лабораторна робота № 16 Стилізований живопис натюрморту з жіночим гіпсовим торсом на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> Навчитись трансформувати зображення реальних предметів, а особливо торсу людини в умовні засоби кольору. <i>Завдання:</i> живописними засобами створювати стилізаторство на основі асоціативно-образної уяви. Створення градацій переходу одного кольору в інший. композиції простого натюрморту (драпіровки, прості геометричні предмети) на аркуші ватману формату А3	6

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
<i>Знати:</i> роль та значення пластичної анатомії в зображенні людської голови, принципи побудови та світлотіньового моделювання. <i>Вміти:</i> графічними засобами будувати формальні, змістовні, естетичні якості елементів тіла людини а саме людської голови. Використовувати основні пропорції, принципи співвідношення частин обличчя один до одного.	Тема 17. Рисунок гіпсової голови. Стать і вік. 1. Підготовчий. Ознайомлення з об'єктом: спостереження гіпсової голови, визначення основних форм і пропорцій. Підбір матеріалів: папір, олівець (НВ, 2В, 4В), ластик, точилка, дошка для малювання. Організація робочого місця: правильне освітлення та стабільне розташування моделі. 2. Композиційний етап. Вибір ракурсу для малюнка. Легке нанесення контурів голови та основних пропорцій (овал обличчя, лінія очей, носа, рота). Визначення місця тіні та світла для створення об'єму. 3. Етап побудови форм. Пропрацювання великих форм: череп, лоб, щелепа. Позначення середніх форм: очі, ніс, рот, вуха. Деталізація дрібних елементів та нюансів: зморшки, риси обличчя. 4. Етап тонального моделювання. Визначення джерела світла та тіней. Накладання світлотіней для створення об'єму. Розтушовування та плавні переходи від світла до тіні. 5. Завершальний етап. Перевірка пропорцій та точності деталей. Усунення зайвих ліній, додання акцентів у світлотіні. Список рекомендованих джерел: Основний: 1[с.67-129], 3 [с. 63-71, 114-118], 4 [с.272-305], 5 [с. 190-204] Додатковий: 6[с.114-134], 11[с. 70-99], 15[с.16-19, 36,37, 58-79] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: копія портрету «інфанти» Дієго Веласкеса.. Аркуш А3. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які основні принципи побудови рисунку гіпсової голови допомагають точно передати пропорції та об'єм? 2. Як аналіз геометричних форм обличчя (кути черепа, виступи та западини) сприяє конструктивності рисунку? 3. Які характерні особливості анатомії обличчя відображають стать і вік, і як їх передати у рисунку? 4. Як світлотіньові відношення допомагають підкреслити пластичність форми голови? 5. Які методи спрощення або узагальнення форм дозволяють краще зрозуміти структуру обличчя? 6. Як спостереження та порівняння різних моделей (чоловічих, жіночих, дитячих) допомагає розвинути художнє око для деталей статі та віку?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Лабораторна робота № 17 Рисунок гіпсової голови на вибір студента на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> Освоєння техніки простого олівця для художнього представлення образу гіпсової голови людини. <i>Завдання:</i> Зображення білої гіпсової голови людини у різних ракурсах м'яким простим олівцем на форматі ватману А3 за вибором студента: голова Давида, голова Венери, голова Антиноя, голова Гомера тощо.	6
<i>Знати:</i> ролі і значення стилізованого зображення у роботі дизайнера. <i>Вміти:</i> обирати колірну гаму, створювати образну трансформацію перспективи зображуваного обличчя, неординарність побудови обличчя, умовність. Стилізувати образ людини на основі асоціативно-образної уяви портрету людини у підготовці дизайн завдання.	Тема 18. Стилізований живопис портрету людини. 1. Підготовчий етап. Вивчення теми та стилю: ознайомлення з різними стилями портретного живопису (реалізм, кубізм, експресіонізм, модерн, абстракція тощо). Вибір образу та референсів: підбір фотографій або ескізів людини, яку планується зобразити. Аналіз характеру та настрою: визначення емоційного стану, характеру моделі для передачі через стиль. 2. Етап композиційного планування. Формування композиції: вибір ракурсу, положення голови, плечей, рук, а також розміщення на площині. Ескізування силуету та пропорцій: легкі контури голови, плечей і основних рис обличчя. Визначення акцентів: що буде виділено в портреті (очі, губи, форма обличчя, кольорні контрасти). 3. Етап стилізації. Вибір художніх засобів: колірна гама, фактура пензля, лінії та форми. Спрощення або перебільшення форм: стилізація рис обличчя та деталей, абстрагування від реалістичних пропорцій. Робота зі світлом та тінню: використання світлотіні для підкреслення об'єму або для декоративного ефекту. 4. Етап нанесення фарб. Підготовка палітри та матеріалів: фарби, пензлі, папір або полотно. Пошарове нанесення: від основних кольорів до дрібних деталей і акцентів. Корекція стилю в процесі роботи: додавання експресивних ліній, орнаментів, графічних елементів. 5. Завершальний етап. Остаточна деталізація: уточнення ліній, контурів, дрібних елементів. Перевірка композиційної цілісності: гармонія кольору, форми та стилю. Список рекомендованих джерел: Основний: 1[с.67-129], 2 [с.107-125], 3 [с.119-170], 4 [с.272-305]	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Додатковий: 8 [с.62-70, 86-118],16[с.147-160] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: копія роботи П. Пікассо. Формат А3. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які принципи стилізації допомагають передати характер і емоційний стан людини у портреті? 2. Як співвідношення пропорцій, форми та кольору впливає на художній образ у стилізованому портреті? 3. Яку роль відіграють світлотіньові відношення та колірна гама у створенні об'єму та виразності портрета? 4. Як аналіз анатомічної структури обличчя допомагає художнику при стилізації портрета? 5. Які художні прийоми дозволяють спрощувати та узагальнювати деталі, зберігаючи впізнаваність портрету? 6. Як спостереження з натури та емоційне враження поєднуються у стилізованому живописі портрету?	12
	Лабораторна робота № 18 Стилізований живопис портрету людини на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> навчитись асоціативно-образної уяви при створенні образу людини. <i>Завдання:</i> живописними засобами створити стилізований портрет людини на аркуші ватману формату А3	6
<i>Знати:</i> техніки та прийоми живої графіки олівцем. <i>Вміти:</i> побудувати портретне зображення голови людини засобами тонального рисунку. Усвідомити структурність та гармонійність зображуваного обличчя людини через монохромну графіку олівцем. Зрозуміти естетичність сприйняття виконавцем одержуваної графіки за різних штрихових технік	Тема 19. Тональний рисунок портрету людини. М'язи верхніх та нижніх кінцівок. 1. Підготовчий етап. Вибір матеріалів: папір, олівці різної твердості (Н, В, 2В і т.д.), ластик. Підбір моделі або фотографії для портрету. Визначення формату та орієнтації аркуша. 2. Попереднє планування. Легке нанесення олівцем основних пропорцій обличчя. Розмітка головних ліній: горизонтальні та вертикальні (очі, ніс, рот, вуха). Позначення світлових зон та тіней для майбутнього тонального розподілу. 3. Етап побудови форми. Легке накладання контурів голови, шиї, плечей. Визначення об'єму обличчя через легкі штрихи. Перевірка пропорцій і симетрії.	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	4. Формування тонального рисунку. Початок штрихування світлих та середніх тонів. Поступове затемнення темних ділянок (тіні під підборіддям, носом, очима). Використання прийомів тонування: перехід від світла до тіні, штрихування, розтушовування. 5. Опрацювання деталей. Оформлення очей, носа, губ, вух та волосся. Додавання дрібних деталей і текстури (шкіра, волосся, одяг). Корекція пропорцій та контрасту між світлом і тінню. 6. Завершальний етап. Остаточна перевірка світлотіні, пропорцій та композиції. Легке видалення непотрібних ліній олівця ластиком. Фіксація рисунку (за потребою – спеціальним спреєм для графіки). Список рекомендованих джерел: Основний: 1[с.67-141], 3 [с. 63-71, 114-118], 4 [с.272-305], 5 [с. 190-204] Додатковий: 6[с.114-134], 11[с.89-99], 15[с.16-19, 36,37, 58-79] Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: Автопортрет чи портрет знайомого або копія роботи Дієго Веласкеса.. Олівець, аркуш А3. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які особливості тонального рисунку допомагають передати об'єм і пластичність людського портрету? 2. Як світлотіньові відношення впливають на виразність рис обличчя та об'єму голови у рисунку портрету? 3. Які базові знання м'язової анатомії верхніх та нижніх кінцівок необхідні для точного відтворення форми та руху людини? 4. Як структура м'язів рук і ніг впливає на пропорції, пластику та динаміку людської фігури у рисунку? 5. Як аналіз конструкції черепа та м'язів обличчя допомагає передати індивідуальні риси портрету? 6. Які спостережливі та аналітичні методи дозволяють художнику досягти точності й виразності у тональному портреті та зображенні кінцівок?	12

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Лабораторна робота № 19 Тональний рисунок портрету людини на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> навчитись правильної побудови перспективних скорочень зображуваних об'єктів міської архітектури чи великих інтер'єрних інсталяцій відповідно до знань з «Нарисної геометрії». Передача ефекту повітряної перспективи засобами тону. <i>Завдання:</i> виконати з натури портрет живої людини засобами рисунка м'яким, простим олівцем на аркуші ватману формату А2	6
<i>Знати:</i> техніки та прийоми живопису акварельними фарбами. Побудову портретного зображення голови людини простим олівцем та оформлення портрету засобами акварельного живопису. <i>Вміти:</i> під час багаточасового акварельного живопису створювати живописний портрет людини, усвідомлювати структурність та гармонійність зображуваного обличчя людини через поліхромну графіку фарбами. Створювати портретно схоже зображення людини. Естетично сприймати створюваний живопис за різних технік мазків акварельними фарбами.	Тема 20. Живописний портрет людини. Креативні пози людини. 1. Підготовчий етап Вибір моделі або фотографії – вирішити, кого зображуватимете: живу людину, фотографію або уявний образ. Підбір матеріалів – аркуш паперу, олівці (графітні та кольорові), фарби (акварель, гуаш, акрил), пензлі, гумка, точилка. Визначення формату та орієнтації аркуша – вертикальна чи горизонтальна орієнтація, розмір. Спостереження за моделлю – звернути увагу на пропорції обличчя, світло і тіні, характерні риси. 2. Ескізний етап Легке накреслення основних контурів – форма голови, розташування очей, носа, рота та вух. Позначення пропорцій та симетрії обличчя – лінії для очей, носа та рота; відстані між елементами. Попереднє визначення світлотіні – легкі штрихи, щоб відмітити, де буде світло, а де тінь. 3. Основний етап живопису Нанесення базових кольорів – тон шкіри, волосся, одяг, фон. Поступове промальовування деталей – очі, губи, носові складки, текстура волосся. Формування об'ємності через світлотінь – додавання тіней і світлих ділянок, щоб обличчя виглядало тривимірним. Уточнення рис характеру та виразу обличчя – поглиблення емоційного відтінку портрета. 4. Завершальний етап Перевірка пропорцій та балансу композиції – виправлення неточностей у формах та розташуванні деталей. Деталізація дрібних елементів – волосся, брови, текстура одягу, фонові елементи. Фіксація роботи (за потреби) – лак або спрей для фіксації графіки чи фарб (для тривалого збереження). Список рекомендованих джерел: Основний: 1[с.67-141, 366-378], 2 [с.107-125], 3 [с.119-170], 4 [с.272-305], 5 [с. 190-204] Додатковий: 8 [с.62-70, 86-118], 16[с.147-160]	

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год
	Інтернет ресурси: 41,42,43	
	Самостійна робота: Портрет знайомого. Акварель (гуаш, акрил) папір А3. Питання для поглибленого вивчення: 1. Які основні принципи композиції та пропорцій у живописному портреті забезпечують переконливість образу? 2. Як світлотіньові та кольорові відношення впливають на пластичність і виразність портрета? 3. Яку роль відіграє спостереження з натури для передачі індивідуальних рис обличчя та характеру моделі? 4. Як вибір креативної пози людини змінює динаміку та емоційне сприйняття портрету? 5. Які особливості побудови об'єму голови та шиї важливі для точного зображення у живописі? 6. Як художник може поєднувати реалістичну передачу форми з художнім стилізуванням у портреті?	12
	Лабораторна робота № 20 Живописний портрет людини на аркуші паперу формату А3. <i>Мета:</i> навчитись створювати портрет людини з характерними рисами та персоналізацією образу. <i>Завдання:</i> виконати з натури портрет живої людини засобами живопису: акварельними фарбами на аркуші акварельного паперу чи ватману формату А2	6
Разом		180

**Примітка- курсивом виділені зазначені інтерактивні методи навчання*

3. КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ З ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Оцінювання результатів навчання студентів з дисципліни «Рисунок, живопис та пластична анатомія» передбачає проведення таких контрольних заходів:

Форма контрольних заходів	Зміст форми контролю	Максимальна кількість балів
Поточний (семестровий) контроль:	Проводиться на практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Передбачає оцінювання теоретичної підготовки студентів із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на лабораторних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань. Враховує активність та участь студента у науково-дослідній роботі, студентських олімпіадах, конференціях, конкурсах за відповідною тематикою дисципліни.	100
<i>Лабораторні заняття, самостійна робота студента</i>	Загальна кількість лабораторних занять з дисципліни – 15 (30 год). Максимальна кількість балів за одне лабораторне заняття – 5 балів (15 занять*5 балів (з врахуванням балів за самостійну роботу)).	75
<i>Підсумковий модульний контроль*</i>	Проводиться з метою визначення результатів за період теоретичного і практичного навчання студентів як окреме заняття у межах годин, відведених на лабораторні заняття.	15
<i>Наукова робота</i>	Активність та участь студента у науково-дослідній роботі, студентських олімпіадах, конференціях, конкурсах за відповідною тематикою дисципліни.	10
Підсумковий (семестровий) контроль (екзамен)	Засвоєння студентом програми навчальної дисципліни за навчальний період (семестр), що проводиться як контрольний захід під час екзаменаційної сесії для очної (денна) форми навчання та екзаменаційної сесії для заочної форми навчання).	100
Підсумкова оцінка	Проводиться з метою оцінювання результатів навчання студентів за певним освітнім ступенем. Результат підсумкової оцінки з навчальної дисципліни для студента денної форми навчання визначається як <i>середньоарифметична сума балів поточного (семестрового контролю) та екзамену.</i>	100

*Підсумковий модульний контроль з дисципліни «Рисунок, живопис та пластична анатомія» здійснюється на останньому за розкладом занятті у вигляді презентації комплексу лабораторних робіт, виконаних ним за результатами вивчення тем дисциплін за семестр з подальшим

обговоренням та оцінюванням їх за такими критеріями: відповідність навчальному завданню і вимогам по виконанню (5 балів), професійним стандартам (5 балів) і рівень виконання (5 балів). Максимальна кількість балів за презентацію студентом своїх творчих робіт – 15 балів. Формат презентації робіт (на фізичних або електронних носіях та / або у вигляді портфоліо) визначається викладачем. Загальна кількість балів за модульний контроль складає 15 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ)

Кількість балів	Зміст
«3»	Студент демонструє вільне володіння матеріалом теми дисципліни; ознайомлений з рекомендованою літературою, вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та першоджерела, вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати міжтематичні та міжпредметні зв'язки, застосовувати опановані практичні навички дизайн-діяльності.
«2»	Студент демонструє достатньо вільне володіння матеріалом теми дисципліни; ознайомлений з рекомендованою літературою та першоджерелами; відповідь на проблемні завдання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал, самостійно опрацьовані першоджерела та засвоєні практичні навички; допускає неточності та несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначенні основної термінології дисципліни і практичному виконанні завдання, але легко усуває їх завдяки додатковим питанням.
«1»	Студент частково володіє матеріалом теми дисципліни; репродуктивно відтворює зміст лекційного матеріалу та/або основних літературних джерел і шляхи виконання практичного завдання; допускає помилки у визначенні основної термінології дисципліни і практичному виконанні завдання; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання чи вирішити проблемні практичні завдання.
«0»	Студент демонструє нездатність розкрити питання теми дисципліни, відсутність базових знань з теми та вкрай слабе володіння практичними навичками й вміннями здійснення художньо-проектної діяльності; не знає зміст рекомендованої літератури, не володіє нормативною документацією та категорійним апаратом; не засвоїв початкові навички з виконання завдання, що засвідчує низький рівень дизайнерського мислення і практичних вмінь по темі дисципліни.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПОЗАУДИТОРНОЇ (САМОСТІЙНОЇ) РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Кількість балів	Зміст
«2»	Робота виконана правильно, повністю і самостійно, засвідчує наявність належного рівня знань та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані.
«1»	Робота виконана, але містить помилки; засвідчує про недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності дотримані частково.
«0»	Робота виконана на неприйнятно низькому рівні; оформлення не відповідає вимогам; стандарти академічної доброчесності не дотримано.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Програмою дисципліни «Рисунок, живопис та пластична анатомія» передбачено можливість студента брати участь у науково-дослідній роботі, студентських олімпіадах, конференціях, конкурсах за відповідною тематикою дисципліни (на вибір студента). Максимальна кількість балів для зарахування – 10 балів.

Види наукової діяльності, в яких студент може брати участь:

1. Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції – 5 балів.
2. Публікація тез конференції/наукової статті – 5 балів.
3. Призове місце на конкурсі/олімпіаді/науковому проєкті – 5 балів.
4. Розробка та презентація індивідуального науково-дослідницького/дизайн проєкту – 5 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО (СЕМЕСТРОВОГО) КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕНУ)

Підсумкова форма контролю за результатами вивчення дисципліни – ЕКЗАМЕН у письмовій формі, Оцінювання результатів навчання студентів в університеті здійснюється за [100-бальною шкалою](#).

Рейтинговий бал (оцінка за шкалою ЄКТС)	Відповідність рейтинговому балу
90-100 (А, відмінно)	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок. Студент демонструє відмінне засвоєння теоретичного матеріалу, наявність глибоких знань з навчальної дисципліни, вміння використовувати набуті знання при виконанні практичних завдань, опанування практичними навичками і вміннями, проявляє самостійність і творчість при вирішенні практичних завдань. Як виняток, зазначений рейтинговий бал може отримати студент, який, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявив активність у науковій роботі за відповідною тематикою, став призером творчого конкурсу або студентських олімпіад, виступав на конференціях тощо.
82-89 (В, добре)	Вище середнього рівня з кількома помилками.

	Студент демонструє засвоєння теоретичного матеріалу, наявність знань з теми або навчальної дисципліни, вміння використовувати набуті знання для виконання практичних завдань, опанування практичними навичками і вміннями, припускаючись незначних помилок і похибок у викладі теоретичного матеріалу й у виконанні практичних завдань, проявляє самостійність при вирішенні завдань. Оволодів програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях і при виконанні творчих допустив помилки.
75-81 (C, добре)	В цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок. Студент демонструє засвоєння теоретичного матеріалу, наявність знань з тем навчальної дисципліни, вміння використовувати набуті знання для виконання практичних завдань, опанування практичними навичками і вміннями, але припускається значної суттєвих помилок і похибок у викладі теоретичного матеріалу і у виконанні практичного завдання.
69-74 (D, задовільно)	Непогано, але зі значною кількістю помилок Студент демонструє засвоєння основних положень теоретичного матеріалу в цілому, але припускається значних помилок і неточності у визначеннях понять і категорій дисципліни, виконуючи на непоганому рівні практичні завдання, засвідчуючи задовільний рівень оволодіння навчальною програмою дисципліни на репродуктивному рівні, допускаючи у відповідях помилки.
60-68 (E, задовільно)	Виконання задовольняє мінімальним критеріям Студент демонструє часткове засвоєння основних положень теоретичного матеріалу, наявність прогалин, припускається значної кількості помилок у визначеннях основних понять і категорій дисципліни та виконанні практичних завдань, має прогалини в розумінні основних положень теоретичної частини дисципліни, низькі навички і вміння виконання практичних завдань.
35-59 (FX, незадовільно)	З можливістю повторного складання Студент фрагментарно, поверхово володіє навчальним матеріалом дисципліни, не достатньо опанував, як основні положення теоретичного матеріалу, так і практичні навички й вміння для виконання завдань, і повинен додатково виконати індивідуальне завдання для підвищення рівня своїх знань та практичних навичок для повторно проходження підсумкового контролю.
1-34 (F, незадовільно)	Студент не засвоїв основні положення теоретичного матеріалу теми або дисципліни, не знає визначень основних понять і категорій дисципліни, не володіє практичними навичками і вміннями для виконання завдань

Екзаменаційні матеріали до підсумкового (семестрового) контролю (екзамену) складаються на основі програми та робочої програми дисципліни, охоплюють її зміст та розподілені в екзаменаційних завданнях з дисципліни. Передбачено 3 завдання, які оцінюються у 30, 30, 40 балів відповідно.

Загальна оцінка за екзамен визначається як сума балів за усі виконані завдання (100 б. максимум).

Кращим студентам (але не більше 3-ох), які повністю виконали програму з дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі і художньо-проектній діяльності за тематикою дисципліни, стали призерами студентських олімпіад, конкурсів наукових і творчих робіт, виступали на конференціях та за результатами поточного (семестрового) контролю набрали 90 і більше балів **передбачено виставлення результатів екзамену без виконання екзаменаційного завдання**, про що робиться запис в екзаменаційному листі студента.

Присутність студентів на екзамені є обов'язковою.

Повторне складання екзамену з дисципліни «Рисунок, живопис та пластична анатомія» допускається, але не більше двох разів. При незадовільній оцінці з першої спроби науково-педагогічному працівнику з даної дисципліни, вдруге екзамен приймається комісією, яка створюється деканатом факультету.

Результат підсумкової оцінки з навчальної дисципліни для студента денної форми навчання визначається як *середньоарифметична сума балів поточного (семестрового контролю) та екзамену.*

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Giovanni Civardi. Drawing : a complete guide. Tunbridge Wells, Kent [England]: Search Press. 2010. - 440 p.
2. Живопис : навч. посіб. / О. Ч. Чирва, А. В. Сімонова, М. ЛобкоЗампасі та ін. ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. - 149 с.
3. Ray Smith. The Artist's Handbook. London: DK; Third Edition, 2009. - 384 p.
4. Bammes G. Sehen und verstehen. Die menschelichen zichnungen. G.Bammes. – Berlin: Volk und wissen volkseigener verlag, 1988. - 372s.
5. Д. Амін. Анатомія для художників: наочний посібник із зображення людського тіла. Джахірул Амін. Пер. З англ. Олексій Пилипенко. Київ: ArtHuss, 2022. -304 с.

Додатковий

6. A. Verdelli. Il grande libro per imparare il disegno/ Il Castello. Milano: 2003. –160 p.
7. Hazel Harrison. Learn How to Draw & Paint. Southwater, 2012. - 256 p.
8. Equipo Parramon. Curso Completo de Dibujo y Pintura. Parramón; 18th edition, 2014. 288 p.
9. Li N. Drawing. Basics of academic drawing (theoretical and methodical questions of fine literacy). Publishing House "E". 2007.-479 p.
10. A. Szunyoghy, G.Feher. Anatomy. Drawing school. Human. Tandem Verlag GmbH, 2010. –204 p.
11. Bert Dodson. Keys to Drawing. Nord licht Books.Cincinnati,Ohio, 1990. -224 p.
12. W. Stenley Taft, James W. Mayer. The Science of Paintings. Springer-Verlag New York, Inc. 2000. -236 p
13. Ching F. D. K., Juroszek S. P. Design Drawing: 3rd Edition. New York: Wiley, 2019. -448 p.
14. Doyle M. E. Color Drawing: Design Drawing Skills and Techniques for Architects, Landscape Architects, and Interior Designers. 2nd Edition. New York–Toronto: John Wiley & Sons, Inc., 1999.-352 p.
15. P. Gray, B. Barber. The Ultimate Drawing Workbook. Arcturus Publishing Limited.2012.–160 p.
16. C. Watson Garcia. Painting for the Absolute and Utter Beginner. Watson-Guptill. 2009.–160 p.
17. Tom Hoffmann. Watercolor Painting: A Comprehensive Approach to Mastering the Medium. Watson-Guptill, 2012. - 208 p.
18. Тетяна Прокопович, Олександр Берлач. Рисунок: Методичні рекомендації з освітнього компоненту. Волинський національний університет імені Лесі Українки Факультет культури та мистецтв, Кафедра образотворчого мистецтва. Луцьк, 2022.- 17с.

19. Eldridge K. The Complete Color Harmony Workbook: A Workbook and Guide to Creative Color Combinations. Gloucester: Rockport Publishers, 2007. 224 p.
20. Evans E., Haydon B. R. Lectures on Painting and Design. BiblioBazaar, 2009.- 320 p.
21. Goodman S., Porter T. Design Drawing Techniques. Routledge. 2013.- 144 p.
22. Rabiee Sh. Design Visualization: Exploring Expressive Visualization Through Art Fundamentals. ORO Editions, 2019.- 168 p.
23. Rendow Y. Architectural Drawing: A Visual Compendium of Types and Methods: 4th Edition. New York: Wiley, 2012.- 608 p.
24. Soan H. Learn Watercolour Quickly: Techniques and Painting Secrets for Absolute Beginner. Pavilion Book, 2014. 300 p.
25. Talbot-Greaves P. Landscapes in Watercolour (Collins 30-Minute Painting). HarperCollins UK, 2013. 96 p.
26. Waugh T. People in Watercolour (Collins 30-Minute Painting). HarperCollins UK, 2014. 96 p.
27. Whitney E. A. Complete Guide to Watercolor Painting. Courier Corporation, 2012. 176 p.
28. Початкові відомості з живопису : метод. вказівки для студ., які навчаються за напрямом підготовки "Архітектура". Київ. нац. ун-т буд-ва і арх-ри ; уклад. А.В. Сотниченко. - К. : КНУБА, 2003. - 24 с.
29. Кириченко, М. А. Основи образотворчої грамоти : навч. посібник для студ. худ.-графічних ф-тів вищих пед. навч. Закладів. М.А. Кириченко, І.М. Кириченко. - 2-е вид., перероб. і доп. - К. : Вища школа, 2002. - 190 с.
30. Тімохін, В. О. Живопис і графіка [Ізоматеріал]. В. О. Тімохін. - [Б. м.] : ТОВ НВП Інтерсервіс, 2016. - 240 с.
31. Робота над пейзажем : метод. вказівки для студ. спец. "Арх-ра", "Образотворче мистецтво". Київ. нац. ун-т буд-ва і арх-ри ; уклад. В.І. Колега. - К. : КНУБА, 2002. - 21 с.
32. Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура : навчальний посібник. І. М. Туманов. – Львів: Аверс, 2010. – 496 с.
33. Ковпаненко Н. Г. . Київська Рисувальна школа [Архівовано 17 Серпня 2016 у Wayback Machine.]. Енциклопедія історії України : у 10 т. редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. - Київ : Наукова думка, 2007. Т. 4 : Ка Ком. С. 230. 528 с. : іл. ISBN 978-966-00-0692-8.
34. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну: Підручник. 3-тє видання. Київ: Кондор, 2015.- 544 с.
35. Прищенко С. В. Кольорознавство: Навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2010. -354 с.
36. Седак О. І., Запороженко О. Ю. Колористика інтер'єру: Навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2011. 248 с.

37. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формотворення): Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Каравела, 2004. 304 с.

38. Сімонік А. С. Засоби виразності: Біоенергетичні, біоритмічні аспекти: Монографія. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2018. 269 с.

39. Mitton M. Interior Design Visual Presentation: A Guide to Graphics, Models & Presentation Techniques: 2nd Edition. New Jersey: John Wiley & Sons, 2004. 238 p.

40. 022 Дизайн: Стандарт вищої освіти / Антонович Є. А. та ін. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2018. 14 с.

Інтернет-ресурси

41. Заварзін О.О. Дизайн архітектурного середовища [Електронний ресурс] : Енциклопедичний довідник. Київ: НАКККіМ, 2020. Режим доступу : <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/2484> - (дата звернення: 19.10.2025).

42. Menefee W., Jenks J., Mazzasette C., Nguyen K.-L. Анатомія людини (OERI) [Електронний ресурс] - Режим доступу: [https://ukrayinska.libretexts.org/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%BD%D0%B0/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%8F_%D1%96_%D1%84%D1%96%D0%B7%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%8F_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8_\(OERI\)](https://ukrayinska.libretexts.org/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%BD%D0%B0/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%8F_%D1%96_%D1%84%D1%96%D0%B7%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%8F_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8_(OERI)) - (дата звернення: 19.10.2025).

43. Jaasma D. Digital sculpting for beginners [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.skillshare.com/en/classes/Digital-sculpting-for-beginners/3436470> - (дата звернення: 19.10.2025).

44. Polin S. Oversized Eyes Part 1: Digital Sculpting & 3D Printing. [Електронний ресурс]: <https://www.stanwinstonschool.com/tutorials/oversized-eyes-digital-sculpting-and-3D-printing-a-t-rex-dinosaur-eye> - (дата звернення: 19.10.2025).

* *Курсивом виділені джерела, що є у бібліотеці ДТЕУ*